

Spolupráce a podpora je klíč k přežití

Tendence skloubit permakulturní principy s kulturou se již objevují i v českém prostředí. Minulý rok s tímto neotřelým propojením zvítězil tým Českých Budějovic v žádosti o Evropské hlavní město kultury 2028. Proto jsme požádali jeho kreativní ředitelku Annu Hořejší, aby nám jejich strategii přiblížila.

V soutěži o titul Evropské hlavní město kultury jste uspěli s konceptem (perma)kultury. Mohla bys jej představit?

Permakultura jako koncept udržitelného zemědělství usiluje o dlouhodobě šetrnou péči o přírodu a životní prostředí. My jsme uplatnili principy permakultury na oblast kulturního plánování. Přestože je permakultura etablovaný koncept, který se používá třeba v architektuře nebo městském plánování, je to pořád koncept inovativní, který zpochybňuje mnohá zaběhlá pravidla – nejen v kultuře. Klade důraz na sociální, environmentální i ekonomickou udržitelnost, na vztahy, péči a regeneraci. V naší vizi není město jen místem, kde žijeme a pracujeme, ale živoucím organismem, o který musíme aktivně pečovat. Je to koncepce, která vychází z hodnot jako empatie a respekt, a promítá se do toho, jak chceme pečovat o kulturu i o lidi, kteří ji tvoří.

Proč myslíš, že zrovna nyní potřebujeme permakulturní přístup?

Žijeme v době, která se nám před očima mění rychleji a radikálněji, než si často dokážeme uvědomit. Ekosystémy, jejichž jsme součástí, jsou nesmírně křehké. Dopláčíme na důsledky systémů, které se přestaly ohlížet na dlouhodobou udržitelnost. A právě permakulturní přístup nás učí, že udržitelná cesta vede skrze vzájemně prospěšné vztahy, spolupráci, péči a regeneraci, nikoliv skrze vykořisťování a maximalizaci zisku. Musíme se vrátit k tomu, co je opravdu důležité – ke způsobu, jakým pečujeme o sebe samé, o sebe navzájem, o prostředí, v němž žijeme, a o budoucnost těch, kteří přijdou po nás. (Perma)kultura není jen řešením problémů, se kterými se nyní potýkáme, ale umožňuje nám přijímat výzvy, jenž teprve přijdou. A které si z naší relativně bezpečné pozice ve středu Evropy často odmítáme připustit.

Snahám o novou relevanci kultury a změnu pravidel jejího fungování se věnuji debaty posledních několika let. Hledat inspiraci v oblasti přírody je poměrně originální. Co vás, jako tým EHMK, k této cestě vedlo? Máte pro tento přístup nějakou zahraniční inspiraci nebo osobní zkušenost?

Mou motivací, proč se podílet na přípravě kandidatury města, byla na úplném počátku kromě konstantní potřeby měnit svět k lepšímu také bohapustá zvědavost. Stanovili jsme si hypotézu, jestli a jak lze udělat projekt parametrů Evropského hlavního města kultury v době polykrize tak, abychom se v roce 2029 mohli rozhlédnout kolem sebe a říct si, že jsme vytvořili něco kvalitního, smysluplného a trvalého. Principy udržitelnosti a péče jsem zpočátku vnímala jako odrazové můstky pro vytvoření vize, ale velmi záhy se pro tvorbu dlouhodobě udržitelné strategie koncepce rozvoje kultury ve městě a regionu ukázaly jako nosné, ba přímo klíčové.

Pamatuji si na jeden workshop právě o kulturní strategii, kdy jsme s různými partnery pojmenovávali potřeby kulturního sektoru, které by měla kulturní strategie i prostřednictvím EHMK naplňovat. Najednou mi došlo, že to, co potřebujeme vytvořit, je prostředí, které stojí na permakulturních principech. Permakultura nás učí, že nic v přírodě nefunguje izolovaně, že spolupráce a vzájemná podpora jsou klíčem k přežití i rozkvětu. Tohle jsme chtěli přenést i do naší práce na projektu. Věřili jsme, že taková koncepce je přesně to, co potřebují České Budějovice – i kulturní sektor jako takový. Před dvěma lety jsme měli pocit, že s tímto přístupem jsme solitérem mezi evropskými městy. Možná stále jsme, a to zejména v ambici, jak moc komplexně k proměně prostředí přistupujeme. Zároveň jsme ale od chvíle, kdy jsme s konceptem (Perma)kultury postoupili do finále soutěže, měli možnost sdílet, konzultovat a rozvíjet tento holistický přístup s partnery z celého světa. Také jsme si ověřili, že směr, kterým jsme se rozhodli vydat, je řadou partnerů vnímán jako jediná možná cesta k udržitelné budoucnosti. A kultura na této cestě není jen nástrojem nebo médiem, ale rovnocenným partnerem.

Předpokládám, že získat lidi pro tak neotřelou koncepci není úplně jednoduché a že pro některé může být v praxi nesnadno uchopitelná. Jak se vám daří ji tlumočit partnerským organizacím? Narážíte na nějaké obtíže? A pokud ano, jak se vám je daří překonávat?

Nejde jen o to, jak správně – a jestli vůbec – mluvit o (Perma)kultuře. Ale o to, jak správně mluvit o Evropském hlavním městě kultury. Co titul znamená? Co městu může přinést? A co všechno si můžeme představit pod pojmem kultura? Myslím, že klíčem k porozumění je jednoduše komunikace,

profesionalita, autenticita a respekt. Být věrni hodnotám, na kterých jsme projekt vystavěli, a důvěřovat strategiím, které vedou k jeho naplnění.

A zároveň přistupovat ke všem partnerům s otevřeností, respektem a pokorou. Naše partnerské organizace jsou pro nás zároveň inspirací a zpětnou vazbou. Naše síla je v tom, že společně s nimi vytváříme prostředí, kde může být každý hlas slyšet a kde nechybí prostor pro zkoušení a chyby. Zároveň se nám nejvíce osvědčuje nechat naše partnery prostě zažít, jak může vypadat, když „děláme (perma)kulturu“.

Další tajnou ingrediencí, na kterou často sami zapomínáme, je radost. Je pro nás důležité, aby si každý našel v projektu něco, co mu přináší radost a co ho baví. Tým, partneři, publikum. Pokud publikum nepochopí zcela, o čem EHMK nebo (Perma)kultura je, ale přesto mu budou naše projekty přinášet radost, i to je v pořádku!

Projevuje se permakulturní myšlení i dovnitř týmu EHMK a přípravného procesu?

Proces přípravy vítězné přihlášky byl pro celý tým i řadu nejbližších partnerů extrémně náročný a v mnohém nejistý a nepředvídatelný. Celé období kandidatury bylo o to intenzivnější, že šlo o soutěž. Proces takzvané implementace projektu jen míru náročnosti rozložil v čase. Od počátku mluvíme o tom, že bychom měli jít příkladem také v tom, jak fungujeme jako tým – a jaké vztahy máme s partnery. A od počátku máme v různých obdobích pocit, že v tom selháváme. Přesto, že toho můžeme hodně zlepšovat, je opak pravdou. A je dobré si to jednou za čas připomenout! Velkou měrou je to ale také díky tomu, že být můžeme mít v týmu různé názory na to, kdy je lepší naplňovat strategie a kdy poslouchat intuici, hodnoty, na kterých projekt stojí, jsou také našimi hodnotami. Věřím, že právě hodnoty vytvářejí prostředí, díky kterému můžu dnes říct, že pracuji asi s nejmotivovanějším týmem, s jakým jsem kdy pracovala! A i tady platí, že klíčem k úspěchu je respektující a nenásilná komunikace.

Podstatou permakultury je holistický princip a značná míra velkorysosti počítající s jistou mírou neúspěchu. Zahrada v jejím pojetí není plantáž, své místo v ní má i nahodilost a regenerace. Počítáte s tímto (ne)produktivním hlediskem i v cílech samotného EHMK?

Vedle *Fake it till you make it!* nevystihuje práci na EHMK asi žádný přístup lépe, než *Learning by doing*. Je to tak v pořádku – a při tak komplexním projektu je zároveň otázkou, může-li to být jinak. Chceme vytvářet prostředí,

kde chyby nejsou selháním, ale přirozenou součástí procesu učení se a růstu. A kde zároveň růst neznámá jen (nad)produkci a kvantitu, ale také evoluci. Stejně jako v zahradě, kde různé elementy neustále pracují na regeneraci, i my chceme vytvořit systém, který se dokáže přizpůsobit a obnovit, když to bude třeba. Příznáčně můžu zakončit rozhovor pozvánkou, protože právě tématu Růstu v kontextu EHMK se budeme věnovat na naší příští programové konferenci. Pokud tedy chcete (Perma)kulturu zažít, zvu vás 20.–21. února na (PERMA)KULTURNÍ FÓRUM do Českých Budějovic.

Rozhovor vedl Ondřej Táborský.